

Meditáció az Univerzumban

SZEMEREKI TERÉZ KERAMIKUSMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSA
ZALAEGRSZEZEN

SZEMEREKI Teréz: Ellenvélemény – Párbeszéd (részletek) | Teréz SZEMEREKI: Contrary opinion – Dialogue (details)
2011, mázas épített porcelán, gázredukció (mindkettőnél), a teljes méret: 26,5x23 (balra), 36,5x26 cm (jobbra)

Fotó: Nánai Csaba

Gyönyörű helyszín fogadta Szemereki Teréz kiállítását Zalaegerszegen. A hivatalosan Városi Hangverseny- és Kiállítóteremnek nevezett tér mindenki előtt úgy ismert, mint a „zsinagóga”. A patinás, monumentális tér egyaránt lehetővé teszi előadóművészeti és alkotóművészeti események megrendezését. Szemereki Teréz – mondhatni – egy kis életmű-válogatást állított ki, annál is inkább, mert munkássága Zalaegerszegen ismert, évekkel ezelőtt már volt itt tárlata, részt vett a Géb'Art nemzetközi művésztelepen, s intenzív kapcsolatot ápol a városban élő jeles alkotóval, Németh János Kossuth-díjas keramikusszobrásszal, s így nem is véletlen, hogy a kiállítás megnyitásakor ő köszöntötte a jelenlévőket személyes szavakkal.

S ha a kiállításról benyomásainkat közölni akarjuk, akkor azonnal ki kell emelni Szemereki Teréz művészi útjának ívét, izgalmas összetettségét, következetességét, ami azért fontos, mert művészetében is megmutatkoznak életútjának állomásai. Így hát alapvetően fontos közlendő Szemereki Teréz dunántúlisága. Tatán született, de kétévesen Komáromba került. Az ifjú Szemerekit sok minden érdekelte. Balett, zene, rajz. Ezeket szerette, tanulta, de a rajz iránti vonzalom akkor válik erőteljessé, amikor találkozik Nagy Márton és Angyal Kálmán rajztanárokkal. A szorosan vett rajz mellett dolgozott már akvarellal, pasztellel. A két jeles tanár – akiknek több növendéke is művészpályára került Komáromból – készíti fel a továbbtanulásra, a vágyott budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnáziumba.

SZEMEREKI Teréz: Kaleidoszkóp útvesztői (9 darabos variáció) | Teréz SZEMEREKI: Series of Kaleidoscopes (9-piece variation) 2010, formába épített kőcserép, oxidos

Fotó: Nánai Csaba

Talán a sors keze, hogy már itt a kerámia szakra került, de hatással volt rá a tatai fazekasság szín pompás világa és a komáromi nagytemplom szószékének Kovács Margit által készített négy apostolábrázolása is. Ekkor még nem gondolta, hogy egy kis idő elteltével az ő kerámia domborművei fogják díszíteni a templom bejáratát.

A képzőművészeti gimnázium kerámia szakján is kitűnő tanárai voltak, Sándor István keramikus és Lénárt Mihály fazekasmester. Érettségi után szakmai felkészültségét elmélyítette azzal, hogy a patinás Dési Huber István Képzőművészeti Körbe járt, ahol Laborcz Ferenc, a korszerű szemléletet képviselő szobrász oktatta. Ezt követte 1967-től a Magyar Iparművészeti Főiskola kerámia szakja, ahol szintén kiváló mesterek és tanárok készítették fel a művészpályára. Szaktanára Csekovszky Árpád keramikusművész volt, de hallgatta Schrammel Imre keramikusművész, továbbá Jánossy György és Vámosy Ferenc építészek előadásait, s itt mintázását Kovács Ferenc szobrász korrigálta, és Litkei József festőművész volt a rajztanára. Ennek a hosszú felsorolásnak az a magyarázata, hogy jelezzük: Szemereki Teréz szerencsés volt abban a tekintetben is, hogy

tanárainak szemlélete, felfogása illeszkedett egymáshoz, pontosabban: folyamatosan lehetett építkezni mindarra, amit látott, hallott, elsajátított, már a középiskolától kezdve. És ő folyamatosan szívta magába az ismereteket. Diplomamunkáját sokszorosítható falburkoló csempék, valamint használati és díszedények témakörében készítette.

Szemereki Teréz szemléletének alakulására döntő hatással volt mesterének, Csekovszky Árpádnak a felfogása, akinek felfokozott érdeklődése az etruszk kultúra, az archaikus korok, a görög művészet iránt óhatatlanul áttevődött ezen szellemi és tárgyi világ iránt érzékeny növendékeibe is. Köztudott, hogy Németh Jánosnak Csekovszky szinte a legjobb barátja volt, együtt végezték főiskolai tanulmányaikat, így nem is csoda, hogy később Szemereki Teréz szoros szakmai kapcsolatba került Németh Jánossal is. De a képzésben igen fontos volt a szellemi nyitottság is, és a pályakezdő művészre kezdettől fogva ez volt jellemző, nevezetesen, hogy nem műtermébe, műhelyébe zárkózó alkat. Folyamatosan járt művésztelepekre itthon (Siklós, Kecskemét) és külföldön (Finnország, Japán, India), s érzékeny volt a különböző historikus, kulturális hatások befogadására.

SZEMEREKI Teréz: Múlt és jelen | Teréz SZEMEREKI: Past and Present | 2013, mintázott, oxidos kőcserép, 25x16x7,5 cm
Fotó: Nánai Csaba

SZEMEREKI Teréz: Útvesztő | Teréz SZEMEREKI: Labyrinth
2010, formába épített kőcserép, oxidos, Ø: 32 cm
Fotó: Nánai Csaba

Pályája kezdetén ennek megfelelően egyaránt kísérletezett autonóm és alkalmazott funkciójú tárgyak készítésével, de mindebben döntővé vált a plasztikus gondolkodás iránti affinitása. Kézművessége nem a pragmatizmus, nem a funkcionalizmus irányába vitte. Ha mégis ilyen típusú tárgyakat készített, azokban kezdettől fogva érvényesült a természeti motívumok áttételének szándéka, naturális növényi lenyomatokkal, sokszor egyidejűleg a tárgyba nyomott írásos gondolatok közlésével.

Fordulatot jelentett, hogy a korongozással létrehozott tárgyak világából átlépett például a lapelemekből megvalósított, úgynevezett épített kerámiák területére, ezek a munkái később még összetettebbekké váltak. Áttört és organikus formák kialakításával, a plasztikai dimenziók iránti érdeklődésével a keramikusból kerámiaszobrász lett.

A misztika, a hit iránt nyitott személyisége elmélyítette munkásságának jelképkereső attitűdjét, előtérbe került szimbólumteremtő, alkalmazó magatartása. A szimbólumok beépítése műveinek világába meghatározóvá vált. Mindezt elősegítették egzotikus tanulmányi útjai – India, Egyiptom, Japán –, melyek által új motívumkincset is beemelt művészetébe, de egyben vallásos hite megerősítette keresztény hitvilágát, melyben számára meghatározóak a kezdetek. Ezzel együtt kutatta a magyar őstörténetet. Foglalkoztatta a népvándorlás kora, a pogány hitvilágból való átmenet a kereszténység felvételének időszakába.

Technikailag a magas tűzön égetett porózus cserép válik számára fontossá, a redukciós égetés, a fatüzelés, a sómáz alkalmazása, az oxidokkal színezett raku, a mázas és homokkal beszórt felületek létrehozása. Szemereki Teréz olyan plasztikák készítőjévé vált, amelyeknek – anyaguk lehet mázas porcelán vagy színezett kőcserép – felerősödött jelképisége révén az alkotó egyre inkább és egyre intenzívebben állást foglalt a történelemhez, a kultúrákhoz való viszony, a múlt és a jelen, az egyetemeség és a magyarság kérdéseiben.

A maga által kijelölt úton előrehaladva, változatos jelképtárában jelen vannak az őselemek, alapvető a föld, a levegő, a tűz és a víz lényegi jelenléte, s érzékelhetők ősi távol-keleti motívumok, a sámánizmus, de a magyarság eredetmondájának sok eleme is, valamint a gömb, a kör, a négyzet, a háromszög geometriai jelentőségén túli szimbolikája.

Szimbólumainak széles skálájában a madár mint az égi lélek szimbóluma, az égi üzenetek hordozója nagy szerepet kap. Ugyanúgy, mint ahogy minden nagy világvallásban, vagy a természeti népek mítoszvilágában is. Madarai jellemzően a meditáció, a töprengés, a magány, ugyanakkor az együttlét jelképei, s talán leginkább: a szabadság és a hité. A zalaegerszegi kiállításon is jótékonyan figyeltek minket a kiállítási tér mindkét oldalán, de talán az egyik oldalszárny fokozottabban épített jelenlétükre, a levegő és a víz hangsúlyozásával együtt, a genesis jelenlétével, prehisztórikus jelek alkalmazásával; míg a másik szárnyban szuggesztív volt az őselemek védikus jelképeinek műtárgyegyüttese, az expressis verbis szobrászat jelenléte, a *Jégmadár*, *Tűzmadár* kompozíciókkal, a *Gráciák* egymást erősítő tér-erejével. Felfigyelhettünk a technikára. Madarait hol porcelánból formázza, hol samottból, s ennek megfelelően hol egy sejtelmesebb, poétikusabb mű állt előttünk, hol egy drámaiban, nyersebben megvalósított plasztika.

SZEMEREKI Teréz *Meditáció az Univerzumban* című kiállítása (részlet).
Az előtérben a művész *Életfa* című alkotása (részlet) |
Teréz SZEMEREKI's *Meditation in the Universe* (exhibition photo). In the foreground her *Tree of Life* (detail)
Városi Hangverseny- és Kiállítóterem, Zalaegerszeg, 2020. Életfa: 2007, fém-oxidos samott, a teljes méret: 48x70x22 cm cm
Fotó: Umberto Pezzetta

SZEMEREKI Teréz: Kék-érzések | Teréz SZEMEREKI: Blue Emotions
 2015, színezett, mintázott fehér samott, 50x24x15 cm (balra),
 48x28x9 cm (jobbra)
 Fotó: Nánai Csaba

S a figurák, testek együttese előtt egy „köbe vésett” táblát, táblaegyüttest láthattunk, melyen egy örök érvényű, a római jog időszakából származó gondolat volt kivehető, olvasható: „Honeste vivere neminem laedere, suum cuique tribuere”. Azaz: élj becsületesen, ne bánts senkit, add meg mindenkinek a magáét. Ez a jogból eredeztethető, de erkölcsi paranccsá váló sztoikus alapelv a művön, körülölelve pecsétnyomokkal – s a közelben más művekkel – nemcsak egy dombormű modellje, terve, hanem az alkotóművész életfelfogásának is egyik fundamentuma.

SZEMEREKI Teréz: Kép-regény | Teréz SZEMEREKI: Pictorial novel
 2019, fém-oxidos samott, csikozott elemekből, 55x38x20 cm (balra),
 54x25x18 cm (jobbra)
 Fotó: Nánai Csaba

SZEMEREKI Teréz Meditáció az Univerzumban című kiállítása (részlet)
 Teréz SZEMEREKI's Meditation in the Universe (exhibition photo)
 Városi Hangverseny- és Kiállítóterem, Zalaegerszeg, 2020
 Fotó: Umberto Pezzetta

A galéria két oldalsó szárnyának megtekintése után megállhattunk a kiállítás origópontján, centrumában, az épület rózsablaka alatt, melyhez szorosan illeszkedett a művész *Kaleidoszkóp* sorozata. Maga a kaleidoszkóp ugyan egy optikai játékszer, amelyben az elhelyezett csillámló szeletkék forgatásra folyton változó képeket mutatnak, s Szemereki Teréz kaleidoszkópjai statikusak és nyugodtan függték kiállítási darabokként a paravánon, mégis formáltságuk, domborításuk, ritmikusan áttört felületeik színesen kavargó látványt teremtettek, és kivételes harmóniában voltak a felettük a fényt folyamatosan beengedő körablakkal. A kőcserépből megvalósított, épített művek rusztikussága erősítette a kompozíció összehatását. Arabeszkszerű látványt nyújtottak bonyolult, ám szabályos, de sohasem ismétlődő ritmusuk által.

A kiállítás címe *Meditáció az Univerzumban* volt. Pontos cím, adekvát a kiállítás emelkedettségével, melynek tárgyai ugyan földhöz kapcsolódó alapanyagokból készültek („őselemből”!), de egy pillanatig sem földhözragadtak, hanem épp, hogy elszakadtak a földtől, földünkől, Szemereki madarai, gráciái, felhői, hullámai által az Univerzumba emelkedtek, s velük együtt virtuálisan mi magunk, a nézők is. Szemereki Teréz meditációi a világról a világegyetem egészének inspirációira készített, töprengést, elmélkedést sugárzó művekben tárgyasulnak, az anyag és a szellem szétválaszthatatlanságát hangsúlyozva.

FELEDY Balázs
 művészeti író

(Szemereki Teréz *Meditáció az Univerzumban* című kiállítása. Városi Hangverseny- és Kiállítóterem, Zalaegerszeg, 2020. március 5. – április 18.)

Az írás a *Pannon Tükör* című folyóirat 2020/2. számában megjelent tanulmány rövidített, szerkesztett változata.